

Sestry a bratři,

Pokud byste hledali v kostele sv. Václava na náměstí nejhodnotnější umělecké dílo, museli byste na faře požádat o odemčení mříže, popojít k pravému bočnímu oltáři a podívat se na boční stěnu v samém rohu kostela. Uviděli byste poměrně velký obraz, který však většina běžných návštěvníků, ani většina účastníků bohoslužeb, nemá šanci spatřit. Jeho autorem je buď sám Petr Brandl, nejvýznamnější český malíř vrcholného baroka, nebo jeho žáci. Zachycuje stolování vzkříšeného Krista se dvěma učedníky v Emauzích, tedy závěr dnešního biblického příběhu. Malíř zachytil oba učedníky vzrušené, nahrbené, divoce gestikulující. Jsou v pološeru, v přítmí. Ježíš naopak klidně sedí, drží v ruce chléb, jeho oči hledí vzhůru, obličej mu ozařuje zvláštní bledá záře, není to taková ta klasická svatozář. Občerstvení na stole je netknuté. Jako by se malíř pokusil zachytit, že se v tom (na první pohled obyčejném) příběhu se skrývá velké napětí, drama, setkání dvou různých světů.

Tak jako je letohradský obraz takovou skrytou perlou, je i příběh samotný nenápadným pokladem, jehož půvab vždy přitahoval umělce. Ať už velké malíře jako Tiziana, Caravaggia, Durera nebo Rembrandta či hudebníky, jako J.S.Bacha, který na motivy příběhu složil hned několik kantát. Ostatně v luterské tradici byl oddíl pravidelně čten při bohoslužbách na velikonoční pondělí. Z obrazů světových mistrů se tomu letohradskému nejvíce podobá ten Caravaggiův, o nějakých sto let starší, možná byl autorovi vzorem. Učedníci jsou na něm v otrhaných šatech, rozcuchaní, naproti tomu Ježíš má nápadně jemné, až dívčí rysy. Světla a stíny jsou obdobné, stůl je přecpaný jídlem (opět netknutým) a nad stolem se sklání ještě pozorně naslouchající čtvrtá osoba, kterou je hostinský. Caravaggio dospěl ke vcelku logickému závěru, že konec příběhu se odehrál v hospodě, byť to v textu není výslovně zmíněno. Za soumraku někam vešli, nebyli doma ani u přátel, jsou u stolu s jídlem,...samo se to nabízí. Je až trochu komickým paradoxem, že byl pražským arcibiskupem nedávno suspendován katolický kněz Marek Vácha za to, že vysluhoval Večeři Páně v hospodě! Dost možná takto vysluhoval i sám Ježíš, jak je ztvárněno na obraze, který byl i ve vlastnictví papežů...

Ale to jsme začali od konce. Na počátku jdou dva učedníci, kteří nepatří do užšího okruhu 12, z Jeruzaléma do Emauz. Možná domů, každopádně odtamtud pryč. Prožili obrovské zklamání – namísto toho, aby byli svědky velkého dějinného zvratu, se teď sklesle šourají zpět. Jejich hrdina a vůdce byl hladce zlikvidován, no tak do postele, nastavit budíka a zítra zase do práce. Po cestě se k nim přidá neznámý poutník, naslouchá a zeptá se na námět jejich rozhovoru. „Ty jsi asi jediný, kdo neví, co se stalo v Jeruzalémě!“ reaguje na něj dost podrážděně Kleofáš, jeden z dvojice. Paradoxně jediný, kdo ví, co se v Jeruzalémě opravdu stalo, je ten neznámý poutník. Jednak proto, že na tom kříži sám visel, zatímco oni byli někde zalezlí a vše měli možná tak z doslechu. Také a hlavně proto, že zná smysl a vyústění celé události. Ale to si vše zatím nechává pro sebe a nechá si zevrubně vylíčit učednickou verzi.

Ta je zmatená – hlavně v tom, za koho Ježíše pokládali. Byl to prorok nebo ten, který měl vykoupit Izrael? To si dost odporuje. Proroci vyřizovali Boží slovo a zvěstovali mesiášův příchod. Prorok a mesiáš, to jsou odlišné role. Nakonec proroci končovali na popravištích běžně, tak by je to nemělo tak překvapit. Jejich popis končí prázdným hrobem, který však jejich splín vylíčit nedokáže. Co na to vše jejich nový společník? Vykládá Písmo. Tak jak to ještě neslyšeli.

Dnes se často v církvích používá taková teologická poučka, že Kristus je výkladový klíč ke Starému zákonu. Mě se tedy nikdy moc nelíbila. Zde to ale překvapivě vyznívá tak, že to lze i otočit – Starý zákon je výkladový klíč ke Kristu. Velmi by mě zajímalo, která konkrétní místa Ježíš z Tóry, proroků a spisů citoval. To se ale nedozvídáme, škoda, tak snad jen námět na zajímavou biblickou hodinu. Každopádně prozatím nepoznaný písmák předkládá jiné, originální mesiášské pojetí, které zdá se dává celé té jeruzalémské katastrofě smysl. Deprese ustoupila, cesta jim najednou utekla, šli by s tím zajímavým vykladačem nejraději dál, jedno kam. Jenže už se stmívá. Zůstaň s námi, vždyť už je večer, a den se schyluje. Ve tmě se jít nikam nedá! To ještě nebylo veřejné osvětlení a čelovky s dosvitem 200 metrů...

Zůstal s nimi, ale ne na dlouho. Poznali ho při lámání chleba. Jsme opět na konci u scény z obrazů. Ale když se jim konečně otevřely oči, tak už s nimi fyzicky nebyl. Ale jako by ho viděli dál. Jako by je už neměl nikdy opustit. Jedno ze zvláštních konstatování celého vyprávění je zamyšlení nad naší zrakem. Jak vidíme svět okolo nás? Vidíme celou realitu? Neuniká nám něco důležitého? Je to, co naše oči vidí, to jediné skutečné? Vidí něčí oči dál než mé, přestože třeba nosí brýle? Říkáme o někom, že si nevidí ani na špičku nosu, přestože má bezvadný zrak. Že někomu schází rozhled nebo nadhled. Nakonec jsme tu, protože doufáme, věříme, že existuje svět, kam ničí oči nedohlédnou. Ale lze se o něm dozvědět, lze ho snad i někdy v nějakém záblesku zažít.

V církvi se tradičně dnešní příběh alegoricky vykládal jako podobenství o církvi, která žije ve slovu a svátostech. Kristus je s námi ve slovu a při Večeři Páně. To by ve zkratce znamenalo něco ve smyslu: přijď do kostela, tam uslyšíš něco z Bible, k tomu kázání, tedy výklad a také občas můžeš být u Večeře Páně. Necháš-li se pokřtít, což je také svátost. Ne že by to bylo úplně blbě, spíše je to málo, a mnoho tomu chybí. Třeba přemýšlení nad začátkem našeho oddílu. Ježíš, fyzicky nepoznán, sám přichází. Nenápadně. Třebaže jsme v rejži, depresi, v zajetí omylů a utíkáme, ani nevíme kam. Třeba sami před sebou. Před bližními, před Bohem. Nezpucuje nás, nepoklepe na rameno se slovy: „Kampak? Koukej to otočit! Dříve než začne něco vykládat, naslouchá a ptá se. Je to na cestě, na životní cestě, ne nutně v kostele, v církvi.. Je to vlastně i návod na to, čemu říkáme „misie“.

Přemýšlet o celém příběhu by se dalo více a déle, na konec jsem si nechal na paměť zesnulého papeže Františka jeden jeho postřeh. Je to vlastně další z řady překvapivých paradoxů.

Cesta z Jeruzaléma do Emauz je z kopce, učedníci ji šli za bílého dne, přesto byli zklamaní a našťvaní. Cesta z Emauz do Jeruzaléma je do kopce, učedníci šli po tmě, šli, možná i běželi, v radosti a naději. Amen.